

Colectia
EPI TOME

22

Editori:

Pr. Ion VICOVAN
Pr. Paul-Cezar HÂRLĂOANU
Emilian-Iustinian ROMAN

TEOLOGIA ACADEMICĂ ȘI RESPONSABILITATEA EI ÎN MISIUNEA BISERICII

DOXOLOGIA

Editori

Pr. Ion Vicovan

Pr. Paul-Cezar Hârlăoanu

Emilian-Iustinian Roman

**TEOLOGIA ACADEMICĂ
ȘI RESPONSABILITATEA EI
ÎN MISIUNEA BISERICII**

Volumul cuprinde comunicările științifice susținute în cadrul Simpozionului Internațional „Dumitru Stăniloae”, ediția a III-a, cu tema *Teologia academică și responsabilitatea ei în misiunea Bisericii* – Iași, 14-16 mai 2015.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Teologia academică și responsabilitatea sa în misiunea Bisericii:

simpozion internațional „Dumitru Stăniloae”, Iași, 2015, ediția a III-a /

ed.: pr. Ion Vicovan, pr. Paul-Cezar Hârlăoanu, Emilian-Iustinian Roman;

carte tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Teofan, Mitropolitul

Moldovei și Bucovinei. - Iași: Doxologia, 2016

Conține bibliografie

ISBN 978-606-666-535-3

I. Dumitru Stăniloae. Simpozion internațional (3 ; 2015 ; Iași)

II. Vicovan, Ion (ed.)

II. Hârlăoanu, Paul-Cezar (ed.)

III. Roman, Emilian-Iustinian (ed.)

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține integral autorilor.

Editori

Pr. Ion Vicovan

Pr. Paul-Cezar Hârlăoanu

Emilian-Iustinian Roman

TEOLOGIA ACADEMICĂ ȘI RESPONSABILITATEA EI ÎN MISIUNEA BISERICII

Carte tipărită cu binecuvântarea

Înaltpreasfințitului

TEOFAN

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA

Iași, 2016

Cuprins

Cuvânt de binecuvântare la deschiderea Simpozionului internațional „Teologia academică și responsabilitatea ei în misiunea Bisericii”	
† TEOFAN, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei	9
Cuvânt înainte	
Pr. prof. dr. Ion VICOVAN	11

Secțiunea I

In memoriam Dumitru Stăniloae

Formarea preotului pentru misiunea Bisericii, în viziunea părintelui Dumitru Stăniloae	
Pr. prof. dr. Ion VICOVAN	35
Nevoia și sensul reformei educației religioase și a învățământului teologic, în concepția părintelui profesor Dumitru Stăniloae	
Pr. prof. dr. Ioan C. TEȘU	48
Responsabilitatea actuală a Teologiei Dogmatice privind lucrarea ei în viața Bisericii. Modelul teologic de responsabilitate:	
Pr. Prof. D. Stăniloae	
Conf. dr. Vasile CRISTESCU	63
Pastoral Care and Spirituality in Father Stăniloae's Writings. Practical Advice to Young Priests and Theologians	
Pr. lect. dr. Adrian Lucian DINU	80

Secțiunea a II-a

Teologia academică și responsabilitatea ei în misiunea Bisericii

Teologul în slujirea Bisericii	
Pr. prof. dr. Gheorghe METALLINOS	93
Misiunea facultăților de teologie ortodoxă în context contemporan	
Pr. prof. dr. Ștefan BUCHIU	106
The Contribution of Academic Theology to the Mission of the Church	
Prof. dr. Chrysostomos A. STAMOULIS	116
Teologia academică română contemporană. Câteva reflecții autocritice și gânduri pentru o teologie misionară	
Pr. prof. dr. Daniel BENGĂ	125

Le rôle de la théologie dans la mission de l'Eglise Pr. Mgr. dr. François BOUSQUET	139
Vocația misionară și doxologică a teologiei academice Pr. prof. dr. Valer BEL	148
Misiunea creștină într-un context eclesial și global în continuă schimbare. Rolul teologiei ortodoxe academice Pr. lect. dr. Cristian SONEA	158
Teologia academică și teologia empirică în Biserica Ortodoxă. Congruențe și diferențe Lect. dr. Ion Marian CROITORU	172
The Academic Theology – Expression of the Missionary Ethos of the Church. The Renewal of the Contemporary Orthodox Theology Diac. asist. dr. Florin Toader TOMOIOAGĂ	191
Disciplina Istoria și filosofia religiilor în contextul învățământului teologic contemporan Lect. dr. Iulian DAMIAN	206
Mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului – model de ierarh promotor al învățământului teologic academic în slujirea Bisericii Pr. prof. dr. Nicolae CHIFĂR	219
Mitropolitul Veniamin Costachi și profesorii vremii sale Pr. lect. dr. Daniel NIȚĂ-DANIELESCU	231
<i>Secțiunea a III-a</i> <i>Misiunea Bisericii în contemporaneitate</i>	
Cunoașterea teologică în practica misiunii bisericești † Emilian NICA, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului	247
Biserica: spital de campanie Prof. dr. Pablo ARGÁRATE	260
Parohia – factor și model de unitate într-o lume divizată Pr. prof. dr. Viorel SAVA	269
Community, Communion and Communication for Life inside the Parochial Life Pr. prof. dr. Mihai HIMCINSCHI	285
Convertirea la Hristos în Biserica Sa și susținerea economico-financiară a parohiei în vederea împlinirii lucrării ei misionare Pr. prof. dr. Gheorghe PETRARU	299
Repere spirituale în societatea contemporană Pr. conf. dr. Marian VÎLCIU	318
Ministry and Mission, a Biblical Neo-Testamentary Approach Pr. lect. dr. Doru FER	330

Sfinții Trei Ierarhi – modele duhovnicești pentru școlile de teologie Pr. prof. dr. Constantin PĂTULEANU	343
Teologia în viziunea duhovnicească a arhimandritului Sofronie Saharov Protos. dr. Nathanael NEACȘU	362
Conținuturi și forme catehetico-didactice specifice Vechiului Testament Conf. dr. Vasile TIMIȘ	383
Metode fundamentale în educația teologico-pedagogică Conf. dr. Inna KARNAEVA	396
Conținuturi și forme catehetico-didactice specifice Noului Testament Conf. dr. Vasile TIMIȘ	400
Dimensiunea misionară a muzicii bisericești reflectată în activitatea unor laici ieșeni contemporani Pr. asist. dr. I. Gabriel NASTASĂ	411
<i>Secțiunea a IV-a</i> <i>Miscellanea</i>	
Sensul termenului „duhovnicesc” (pneumatikos) în opera Sfântului Ioan Gură de Aur Pr. prof. dr. Constantin RUS	427
Viziunea despre slujire a Sfântului Ioan Hrisostom în scrierile despre preoție ale Sfântului Nectarie de Eghina Pr. prof. dr. Vasile NECHITA	438
Augustine’s resurrection polemics in 240-242 Easter sermons Diac. dr. Victor YUDIN	452
Priorități vechi în contexte noi. Viitorul trecutului biblic și perspectiva lui Agheu asupra înnoirii Diac. lect. dr. Cătălin VATAMANU	464
Știința vindecării trupului în experiența îndumnezeirii Pr. dr. Cristian BARNEA	479
Problema Parusiei în teologia imnografică ortodoxă Pr. asist. dr. Cosmin SANTI	502
„Triadele” Sfântului Grigorie Palama: repere pentru cateheza contemporană Pr. lect. dr. Roger CORESCIUC	518
Ierarh, profesor și cetățean: mitropolitul Filaret Drozdov (1783-1867) Lect. dr. Marina VRACIU	534
Tradiția în actualitate, arc stilistic al Bisericii Ortodoxe (II). Iconografii cu Sfinți Ierarhi – mesaj de continuitate canonică și creativă Lect. dr. Georgeta Merișor DOMINTE, Lect. dr. Stelian ONICA, Asist. drd. Bogdan COJOCEA	544
Lista autorilor	577

**Cuvânt de binecuvântare la deschiderea
Simpozionului internațional „Teologia academică și
responsabilitatea ei în misiunea Bisericii”
(Iași, 14-16 mai 2015)**

† Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Aflat la cea de-a treia ediție, Simpozionul internațional „Dumitru Stăniloae”, organizat de Facultatea de Teologie din Iași, își propune ca, pe parcursul a două zile, să mediteze asupra temei *„Teologia academică și responsabilitatea ei în misiunea Bisericii”*. O temă importantă și mereu actuală, întrucât facultatea de teologie își aduce contribuția sa specifică la pregătirea viitorilor slujitori ai Bisericii – clerici și mireni. Cu alte cuvinte, facultatea de teologie îi pregătește pe cei care Îl vor vesti semenilor pe Dumnezeu și se vor osteni pentru ca aceștia să-L cunoască, să-L trăiască și să-L mărturisească în „duh și adevăr” pe Hristos-Domnul.

Teologia, ca domeniu de cercetare academică, este chemată să aibă un conținut și o metodă care o diferențiază de orice altă disciplină din spațiul universitar. Aceasta nu dintr-o pretenție sau tendință de supra-evaluare, ci pentru motivul că obiectul de cercetare – dacă-l putem numi așa – depășește cadrele și logica acestei lumi, și anume: Dumnezeu, eliberarea de patimi, îndumnezeirea omului, viața cea veșnică. Acestea sunt realități care nu pot fi nici evaluate, nici cunoscute prin metode și mijloace pur omenești. De aici și greutatea și responsabilitatea care apasă pe umerii profesorului de teologie, chemat nu atât să vorbească studenților despre Dumnezeu, cât să-i conducă pe aceștia la aflarea lui Dumnezeu, la întâlnirea cu El. Potrivit Sfântului Siluan Athonitul: „una este a crede în Dumnezeu, și alta este a cunoaște pe Dumnezeu”. A crede în existența lui Dumnezeu este mai mult un act al rațiunii, al minții, un demers relativ accesibil; a cunoaște pe Dumnezeu înseamnă a-L întâlni în mod nemijlocit pe fondul unei relații personale, vii, adânci, uneori dureroase, dar întotdeauna izvorâtoare de bucurie, în cadrul căreia El Însuși Se descoperă pe Sine. Iar această descoperire, de care se împărtășește omul, este de fapt,

calea către împlinirea sensului existenței sale: „Aceasta este viața veșnică: să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos, pe Care L-ai trimis (Ioan 17, 3).

Ne putem întreba: în ce măsură teologia academică de astăzi reușește să fie cât mai aproape de ceea ce Dumnezeu așteaptă să fie acest braț misionar atât de important al Bisericii Sale? Cum se articulează învăță-mântul teologic la ceea ce au gândit Părinții Bisericii din vremurile de altădată sau cei contemporani nouă? Cum s-ar putea evita pericolul de a transforma teologhisirea într-un discurs și într-o abordare care duc la o raportare exterioară față de Dumnezeu, dar și față de om și față de lume? Care este locul ocupat de asceză și de curățirea de patimi în demersul teologic academic pentru a nu se îndepărta de cuvântul Sfântului Grigorie Teologul care spune că „trebuie să ne curățim pe noi înșine și apoi să vorbim cu Cel curat”? Cum se poate împlini cuvântul Părintelui Dumitru Stăniloae despre studiul teologiei în duh de rugăciune? Cum își poate împlini facultatea de teologie misiunea în spațiul universitar, pentru a-și aduce contribuția ei specifică în dialogul cu celelalte facultăți? În fine, ce așteptări poate avea episcopul de la o facultate de teologie aflată sub oblăduirea eparhiei pe care o slujește și cum se împlinesc aceste așteptări pentru ca împreună, arhiereu și profesori să dea răspuns bun la înfricoșata Judecată a lui Hristos?

Sunt câteva întrebări care, nădăjduiesc, se vor regăsi și vor fi dezbătute în intervențiile pe care le vor avea distinșii participanți la acest simpozion.

Rugând pe Dumnezeu să binecuvinteze lucrările simpozionului, doresc să vă așez la suflet un cuvânt din Patericul egiptean, pe care îl consider potrivit pentru această întâlnire. Zicea avva Isidor Pelusiotul că „mai mult folosește viața fără de cuvânt decât cuvântul fără viață. Căci viața și tăcând folosește, iar cuvântul și strigând supără. Dar dacă și cuvântul, și viața se vor întâlni, fac icoana a toată filosofia”.

Cuvânt înainte

Pr. prof. dr. Ion Vicovan

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași a organizat, „din mila lui Dumnezeu”, și în acest an al mântuirii, 2015, ca și în anii precedenți, tradiționalul „Simpozion internațional Dumitru Stăniloae”, ajuns la ediția a III-a.

Având în vedere tema anului omagial rânduită de Sfântul Sinod în Patriarhia Română, *Anul misiunii parohiei și mănăstirii astăzi și anul comemorativ al Sf. Ioan Gură de Aur și al marilor păstori de suflete din eparhii*, membrii Adunării Generale a Facultății noastre au aprobat ca tema Simpozionului nostru să fie „Teologia academică și responsabilitatea ei în misiunea Bisericii”. Aceasta motivat de faptul că, în viziunea noastră, Facultatea de Teologie în general are sau trebuie să aibă un rol esențial, fundamental în misiunea Bisericii, indiferent dacă este vorba de misiunea parohiei sau a mănăstirii. Cu alte cuvinte, chiar dacă pare redundant, am putea vorbi de *misiunea Facultății de Teologie în misiunea Bisericii (parohie și mănăstire)*.

Scopul declarat al simpozionului a fost, ca și cazul simpozioanelor organizate în cadrul facultății până acum, ca tema stabilită și dezbătută în cadrul lucrărilor simpozionului, prin referatele prezentate și discuțiile purtate, precum și ca urmare a concluziilor rezultate, să determine, pe cât posibil, o *reflecție pentru membrii comunității academice teologice* care să conducă la *înnoirea învățământului teologic*, iar acesta să fie cât mai ancorat în contextul lucrării Bisericii astăzi.

Organizat în colaborare cu Centrul de Cercetare în Teologie „Filaret Scriban” al Facultății noastre și cu Centrul eparhial Iași, lucrările simpozionului s-au desfășurat, în zilele de 14-16 mai 2015, cu binecuvântarea și în prezența Înaltpreasfințitului Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei.

Manifestarea academică a fost deschisă în mod oficial în Aula „Mihai Eminescu” a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași de către subsemnatul. În cuvântul rostit cu acest prilej am evidențiat atât importanța

temei simpozionului propusă spre dezbateri, cât și speranța că simpozionul va constitui „o temă frământată și nu doar o activitate bifată”, care va aduce roade concrete în lucrarea Facultății pentru misiunea Bisericii.

A urmat apoi cuvântul Domnului profesor universitar dr. Vasile Ișan, Rectorul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Domnia sa, un apropiat al Facultății noastre, cu preocupări și lecturi teologice confirmate în nenumărate rânduri, a subliniat importanța Facultății de Teologie, în general, prin promovarea valorilor fundamentale ale Bisericii și Neamului. Totodată, Domnul Rector a apreciat și contribuția Facultății noastre de Teologie în cadrul celei mai vechi Universități din țară. Ca semn de recunoaștere a activității Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” în universitatea ieșeană, a oferit acesteia, prin Decanul său, o icoană reprezentându-l pe Sf. Clement de Ohrida.

Lucrările simpozionului au fost binecuvântate, și de această dată, de prezența și cuvântul Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Teofan. În cuvântul său de binecuvântare, Părintele Mitropolit Teofan a subliniat importanța temei, socotind-o „mereu actuală, întrucât facultatea de teologie își aduce contribuția sa specifică la pregătirea viitorilor slujitori ai Bisericii – clerici și mireni”. Mai mult, Părintele Mitropolit a precizat că „facultatea de teologie îi pregătește pe cei care Îl vor vesti semenilor pe Dumnezeu și se vor osteni pentru ca aceștia să-L cunoască, să-L trăiască și să-L mărturisească în *duh și adevăr* pe Hristos-Domnul”. În ceea ce privește „misiunea” facultății de teologie în „misiunea” Bisericii, Arhiepiscopul Moldovei a subliniat că „Teologia, ca domeniu de cercetare academică, are, este chemată să aibă un conținut și o metodă care o diferențiază de orice altă disciplină din spațiul universitar. Aceasta nu dintr-o pretenție sau tendință de supraevaluare, ci pentru motivul că obiectul de cercetare – dacă-l putem numi așa – depășește cadrele și logica acestei lumi, și anume: Dumnezeu, eliberarea de patimi, îndumnezeirea omului, viața veșnică. Acestea sunt realități care nu pot fi nici evaluate, nici cunoscute prin metode și mijloace pur omenești. De aici-continuă ierarhul – și greutatea și responsabilitatea care apasă pe umerii profesorului de teologie, chemat nu atât să vorbească studenților despre Dumnezeu, cât să-i conducă pe aceștia la aflarea lui Dumnezeu, la întâlnirea cu El”. În partea a doua a intervenției, Părintele Arhiepiscop și Mitropolit a ridicat sau și-a pus o serie de întrebări, întemeiate și necesare de altfel, cu privire la rolul profesorului și al facultății de teologie în societate astăzi, așa cum se poate vedea din cuvântul Înaltpreasfințitului Sale publicat în debutul volumului de față.

După alocuțiunile rostite de cei menționați mai sus, corul bărbătesc al facultății, „Mitropolit Iosif Naniescu”, pregătit și condus de P.C. Pr. as. dr. Ionuț-Gabriel Nastasă, a interpretat câteva piese muzicale.

Au urmat cele două prelegeri inaugurale. Cea dintâi a fost susținută de cunoscutul profesor de Teologie P.C. Pr. prof. dr. Gheorghe Metallinos (Atena, Grecia), care a vorbit despre *Teologul în slujirea Bisericii*. Cea de-a doua i-a aparținut P.C. Pr. Ioan Sauca (Directorul Institutului Ecumenic de la Bossey, Geneva, Elveția), sfinția sa tratând *Teologia între Biserică și Universitate: Impactul teologiei academice asupra misiunii Bisericii*.

Deschiderea oficială și solemnă a lucrărilor simpozionului s-a încheiat cu o nouă contribuție a aceluiași cor, care a interpretat alte piese muzicale.

Lucrările simpozionului au fost reluate și au continuat în zilele următoare, 15 și 16 mai, în Sala „Studium” a Facultății de Teologie „Dumitru Stăniloae”. O urmare concretă a desfășurării lucrărilor simpozionului, cel puțin una dintre ele, o constituie apariția volumului de față. Titlul manifestării academice a dat astfel și titlul volumului de față: *Teologia academică și responsabilitatea ei în misiunea Bisericii*.

Menționăm și faptul că în finalul sesiunilor de lucru au avut loc utile discuții pe marginea referatelor prezentate, constând din întrebări și răspunsuri, precizări sau sublinieri. De asemenea, la înaintea de închiderea oficială a lucrărilor simpozionului s-a desfășurat o interesantă și obiectivă sesiune de discuții în cadrul căreia au fost subliniate „punctele slabe și punctele tari” ale simpozionului. Intervenții consistente au avut, în acest sens, Pr. Prof. dr. Gheorghe Metallinos, Prof. dr. Hrisostom Stamoulis, Prof. dr. Pablo Argarate și Pr. Prof. dr. Viorel Ioniță. În încheiere, subsemnatul, în calitate de organizator, în numele echipei de organizare și în numele facultății-gazdă am făcut o evaluare de ansamblu a manifestării academice derulate, exprimând alese mulțumiri tuturor celor implicați în organizarea și desfășurarea simpozionului.

Volumul, structurat în patru secțiuni, cuprinzând cea mai mare parte dintre contribuțiile participanților la acest eveniment academic, dar și alte contribuții, nădăjduim să reprezinte o modestă contribuție la cercetarea teologică românească în această problematică. De asemenea, ne exprimăm nădejdea că referatele susținute, discuțiile purtate, concluziile declarate și volumul dat la lumină se constituie într-un început, o bază de dialog pentru o temă atât de importantă și de actuală, care va genera și alte forme de dezbateri în vederea găsirii de soluții concrete spre mai-binele învățământului teologic superior și al misiunii Bisericii.

Prima secțiune a fost dedicată, ca și în cazul simpozionelor precedente, marelui teolog Dumitru Stăniloae, sub egida căruia este așezată Facultatea noastră și sub a căruia egidă se organizează și simpoziioanele facultății noastre în ultima vreme. Așa se explică de ce suntem doar la cea de-a treia ediție a simpozionului (simpoziioanele anterioare nefiind enumerate sau puse sub vreo egidă).

În secțiunea „In memoriam Dumitru Stăniloae” sunt publicate patru referate. Cel dintâi, aparținând subsemnatului, este intitulat *Formarea preotului pentru misiunea Bisericii, în viziunea părintelui Dumitru Stăniloae*. Elaborat în patru părți, am subliniat, mai întâi, „necesitatea înnoirii sprirituale a corpului preoțesc”, deoarece Biserica se înnoiește prin lucrarea dedicată și jertfelnică a preotului, iar acesta este format în Facultatea de Teologie. În acest sens, părintele Stăniloae face îndemnul: „să ne silim ca în persoana fiecărui preot tânăr să trimitem în mijlocul preoțimii un model de preot pentru zilele noastre, capabil să modeleze după chipul său pe cei ce vin în contact cu el”. Pentru ca școala de teologie să-și împlinească misiunea, se impune, în viziunea aceluiași teolog, o „reformă” a acesteia, reformă care trebuie să cuprindă cel puțin două aspecte: a. conținutul școlilor teologice (disciplinele de studiu și duhul școlii), în sensul de a îndepărta „cojile teologiei” și de a „descongestiona Facultățile de Teologie de materiile parazitare care răpesc timpul și atenția și iroesc inutil energiile tinerilor” și b. strângerea legăturii între școală și Biserică, în sensul de a deprinde pe viitori preoți să se roage. Un alt aspect căruia părintele Stăniloae i-a acordat o importanță aparte se referă la „rolul profesorilor în pregătirea studenților teologi, care, pe lângă cunoștințele pe care le transmit studenților, trebuie să-i determine pe aceștia să intensifice viața spirituală, astfel „ca în toate momentele și actele ei să fie dominată de gândul la Dumnezeu”. Ultimul aspect din gândirea părintelui Stăniloae, referitor, la această problemă are în vedere „menirea studenților într-o facultate de teologie”, anume de a dobândi experiența „întâlnirii cu Dumnezeu”, de a „adânci știința teologică și spiritualitatea creștină”, pentru a deveni oameni ai lui Hristos și ai semenilor.

Nevoia și sensul reformei educației religioase și a învățământului teologic, în concepția părintelui profesor Dumitru Stăniloae este titlul referatului susținut de părintele profesor Teșu de la Facultatea noastră de Teologie. În cadrul său, autorul a accentuat ideea, inspirând-se din opera părintelui Stăniloae, că „lumea și sufletul omenesc, tot mai frământate și mai zbuciumate, au nevoie de sens înalt duhovnicesc”, iar modelul de preot „de care are nevoie lumea de astăzi este cel al preotului de vocație și cu o înaltă

conștiință a responsabilității sale față de Dumnezeu și față de lume". Din acest motiv, școlile teologice reprezintă locul în care se dezvoltă și se cultivă această vocație și conștiință, întrucât „teologia este reflexie asupra vieții religioase creștine, cu scopul de a intensifica și de a planta această viață și unde nu e". Pentru aceasta, în viziunea părintelui Stăniloae, „școlile de teologie trebuie să se afle sub autoritatea, controlul și evaluarea Bisericii". Iar programul de formare duhovnicească recomandat de părintele Stăniloae, afirmă autorul, „poate fi sintetizat în formula: teologie-teofilie-antropofilie, adică dobândirea unor cunoștințe înalte, capabile să determine sufletul la dragoste desăvârșită față de Dumnezeu și slujire jertfelnică exemplară, a semenilor". O altă trăsătură pe care ar trebuie s-o cultive școlile de teologie este, potrivit părintelui Stăniloae, aceea de a „interioriza studiul teologic", recomandând studiul Sfintei Scripturi și Viețile Sfinților. La cele de mai sus, autorul menționează, în viziunea părintelui Dumitru Stăniloae, și relația dintre știință și rugăciune, un rol important în formarea tânărului avându-l duhovnicul. Autorul, în referatul cu titlul de mai sus, aduce în atenție și alte reflecții importante ale părintelui Stăniloae referitoare la rolul școlilor de teologie în formarea slujitorilor Bisericii și în educația religioasă.

Domnul conferențiar Vasile Cristescu a susținut referatul *Responsabilitatea actuală a Teologiei Dogmatice privind lucrarea ei în viața Bisericii. Modelul teologic de responsabilitate: Pr. Prof. D. Stăniloae*. Referindu-se la „responsabilitatea actuală a Teologiei Dogmatice", autorul susține că aceasta cuprinde două direcții: a. de a menține „întreagă, neminimalizată" revelația venită de la Hristos prin lucrarea Duhului Sfânt și b. în strânsă legătură cu cea dintâi, vizează modul în care „înțelegem învățătura Bisericii în spiritul Părinților dar având în vedere timpul nostru de astăzi încărcat de noi experiențe.... și cărora trebuie să le dăm un răspuns din viața Bisericii". În viziunea autorului, „Teologia Dogmatică are responsabilitatea de a reînnoi legătura dintre ea și celelalte discipline teologice, cum ar fi Patrologia, Liturgica și Istoria Bisericii. În responsabilitatea ei stă totodată reînnoirea legăturii și a dialogului ei cu științele umaniste, cum ar fi filosofia, psihologia și științele exacte". În secolul al XX-lea, potrivit profesorului Cristescu, părintele Dumitru Stăniloae a reșezat Teologia Dogmatică Ortodoxă în dialog cu științele umaniste și cele exacte", el fiind, afirmă autorul, „în același timp pentru noi modelul teologic de responsabilitate". În continuarea referatului său, profesorul Cristescu vine cu exemple concrete din activitatea părintelui Stăniloae. De pildă, în ceea ce privește dialogul Teologiei Dogmatice cu științele umaniste, părintele profesor Dumitru Stăniloae a descoperit

„la psihiatrul elvețian L. Binswanger o analiză a formelor de bază a existenței umane care i-a servit drept inspirație în problema comuniunii interumane...”. Părintele Dumitru Stăniloae a preluat analizele lui Binswanger în *Spiritualitatea ortodoxă*, volumul 3 și le-a unit cu analizele Părinților Bisericii, cum ar fi Maxim Mărturisitorul, făcând și anumite precizări și delimitări față de Binswanger, cum ar fi faptul că acesta afirmă că drumul spre infinitul dragostei duce numai printr-un *tu* concret, neexistând un drum care mai întâi să ducă la Absolut ca Persoană”. Tot de la acesta preia părintele Stăniloae și expresia „structură”, care implică organizare și armonie înfăptuită prin iubire, arătată în realitatea lui „noi” (și face trimitere la *Teologia Dogmatică*, vol. 1, în care un capitol intitulat „Sfânta Treime, structura spreimei iubiri”). O altă expresie preluată de părintele Stăniloae este „interioritatea reciprocă” a lui Gabriel Madinier, pe care o folosește în teologie atunci când vorbește de persoană și comuniune. În dialogul Teologiei Dogmatice cu filosofia, părintele Stăniloae s-a folosit de mai mulți filosofi, începând cu cei existențialiști moderni până la filosofii creștini, în special în ceea ce privește realitatea omului ca persoană, a caracterului tainic al acesteia. A intrat, de asemenea, în dialog și cu reprezentanții științelor exacte, îndeosebi cu fizicienii (Werner Heisenberg și Bernard Philibert), făcând precizări referitor și la dialogul dintre credință și știință. Părintele Stăniloae este, de asemenea, un model și în continuarea și aprofundarea legăturii Teologiei Dogmatice cu Patrologia, în sensul că Teologia Dogmatică a fost reînnoită de către părintele Stăniloae în duhul Părinților Bisericii, el traducând în limba română multe dintre operele Sfinților Părinți (cu bogate note de subsol). În finalul referatului, profesorul Cristescu subliniază și legătura dintre Teologia Dogmatică și exegeză.

În referatul său, *Pastoral Care and Spirituality in Father Stăniloae` Writings. Practical Advice to Young Priests and Theologians*, Părintele lector Adrian Lucian Dinu, titular al facultății noastre, prezintă, după cum o indică și titlul, „sfaturile practice către tinerii preoți și teologi” în gândirea părintelui Dumitru Stăniloae. Plecând de la afirmația că „familia, Biserica și școala sunt factori principali în formarea teologului”, autorul le analizează pe rând din perspectiva educației creștine. Astfel, subliniază că începutul educației se face în familie. De asemenea, deprinderile, bune sau rele, țin de educația primită tot în familie, aceasta fiind și cel dintâi mediu în care crește și se dezvoltă copilul sau teologul de mai târziu. De aceea, între altele părințele Stăniloae recomanda „lectura atentă și consecventă în familie a Bibliei, mai ales seara când nimic nu tulbură liniștea casnică, un pasaj din Sfânta Carte, silindu-se la sfârșit să închege o discuție vie și caldă despre

pasajul citit și lucrurile în legătură cu el". În ceea ce privește școala teologică, părintele Stăniloae afirmă că pilonul central al activităților trebuie să fie rugăciunea în comun făcută cu stăruință seara și dimineața și ori de câte ori se simte nevoia, în camera sau cu precădere în capela facultății.

Secțiunea a doua, *Teologia academică și responsabilitatea ei în misiunea Bisericii*, conține, după cum se poate constata cu ușurință, referatele susținute/elaborate pe tema simpozionului. Cel dintâi referat din această secțiune aparține renumitului teolog grec, părintele Gheorghe Metallinos, referatul fiind susținut, după cum precizam mai sus, în sesiunea solemnă din deschiderea lucrărilor manifestării academice.

Părintele Profesor Metallinos, cu o bogată activitate didactică, autor al multor lucrări de înaltă și recunoscută valoare teologică, dar mai cu seamă plener angajat în slujirea Bisericii ca preot, a prezentat o foarte interesantă și sistematică prelegere pe tema simpozionului, ea fiind elaborată în cinci puncte. După ce mai întâi s-a referit la „Teologia Ortodoxiei”, în care a subliniat că „potrivit experienței Sfinților Părinți, cunoașterea lui Dumnezeu nu poate să fie niciodată rod al cercetării raționale, intelectuale, metafizice, ci al experienței sfânt-duhovnicești”. Citându-l pe Sfântul Grigore Teologul, Părintele Profesor subliniază și definește „eclesialitatea educației teologice”. Concret, referentul precizează că „teologia, în toate manifestările ei, este o funcție a Bisericii. Spațiul ei este trupul Bisericii. Și ca știință, Teologia slujește Biserica, poporul lui Dumnezeu, pentru care există și ea. De aceea – continuă autorul – și este caracterizată ca *știința științelor*”. Din acest motiv, afirmă Părintele Metallinos, „în ciuda influențelor apusene..., deja din Antichitate Facultățile de Teologie aparțineau Bisericii, fără să lipsească, desigur, și tendințe centrifuge, care confirmă eclesialitatea Teologiei... Ca învățare științifică, nu a primit niciodată un loc în Fundațiile Superioare de Învățământ, deoarece se considera o premisă a trupului bisericesc. Profesorii, de regulă, erau clerici și monahi, fiindcă Teologia era formată de viața Bisericii”. Mai departe, autorul afirmă că „nu poate să fie înțeleasă în mod ortodox știința și educația teologică fără conștiința că omul de știință ortodox nu încetează și în locul slujirii sale să fie membru al Bisericii, lucrând cu propriul său mod – deosebit și independent –, dar pentru zidirea trupului bisericesc (I Cor. 14, 26)... Eclesialitatea educației teologice înseamnă mai ales legătura fiască vie a purtătorilor ei cu episcopul și Biserica locală. Episcopul, ca centru al vieții Bisericii locale, nu poate să rămână indiferent față de funcția educației teologice, dar și lumea teologică, în totalitatea ei, nu poate să-l desconsidere pe episcop, când conștiința ortodoxă a stabilit: *nimeni să nu facă fără episcop ceva din*

cele ce aparțin Bisericii". Aprofundând acest subiect, Părintele Metallinos afirmă la un moment dat că „lucrarea teologică științifică ce se săvârșește, oricât de înaltă și de impunătoare ar fi, *nu inițiază în experiența bisericească, ci o presupune*. Cu cât mai bisericească este educația teologică care se oferă într-o instituție de educație, cu atât mai mult menține și ușurează accesul la viața Bisericii. Integrarea omului de știință-teolog în tradiția Sfinților creează un mod bisericesc și eclesiocentric de trăire și viețuire". După ce vorbește la modul afirmativ și benefic de legătura profesorului teolog cu viața Bisericii, același autor subliniază și partea negativă ca urmare a lipsei acestei relații atunci când zice: „de altfel, nu există o existență mai tragică decât teologul, în orice treaptă a educației, care predă lucruri cu care nu este legat interior, cu inima, și nu le acceptă sau nu le crede". Mai departe autorul afirmă că „educația bisericească, prin inspirația gândirii și a moralei bisericești ortodoxe, nu doar că nu oprimă caracterul științific al lucrării teologice, ci îl întărește și, în mod multilateral, îi aduce folos". În finalul expunerii, Părintele Profesor afirmă că „din nefericire, însă, este valabilă și aici distanța dintre teorie și practică, dintre viața Sfinților și propriul nostru tragism. Tocmai deconectarea de spiritualitatea Sfinților aduce înstrăinarea și disfuncționalitatea vădită a trupului nostru bisericesc, la toate nivelele vieții sale". De aici și îndemnul salvator al referentului: „într-o lume care supune *adevărul utilității, cunoașterea tehnicii, logica necesității istorice* și luptă în limitele vieții și ale morții, Biserica și Teologia ei sunt chemate să-și exprime cuvântul despre nădejdea cea din noi" (I Petru 3, 15), să dea sens existenței umane și să umple golurile ei dezolante, oferind libertatea autentică în limitele autodepășirii ascetice și a iubirii dezinteresate... Fără o dispoziție de autocritică și un duh de autoreproș, așa cum l-a avut vameșul, nu vom putea niciodată să realizăm depășirea tragismului nostru". Cele câteva considerații și-au propus să determine cititorul să citească textul integral. Înțelegerea lui și conformarea lucrării noastre în duhul lui nu poate fi decât salvatoare.

A urmat, cum precizam mai sus, conferința Părintelui Ioan Sauca, Directorul Institutului Ecumenic de la Bossey (Elveția). Referatul Preacucerniciei sale, interesant și actual, intitulat *Teologia între Biserică și Universitate: Impactul teologiei academice asupra misiunii Bisericii*, a fost ascultat cu multă luare aminte de către cei prezenți la deschiderea lucrărilor simpozionului. Din păcate însă, în pofida tuturor demersurilor întreprinse, n-am reușit să intrăm în posesia lui pentru ca textul să aibă o mai largă circulație și prin volumul de față.

Părintele profesor Ștefan Buchiu, Decanul Facultății de Teologie din București a susținut referatul intitulat *Misiunea Facultăților de Teologie Ortodoxă în context contemporan*. Elaborat în patru puncte, referatul părintelui profesor a fost unul valoros. Plecând de la perspectiva istorică asupra învățământului teologic, precizând că școlile teologice timpurii și cele ale Evului Mediu „au avut inițial un model de organizare și funcționare metodologic după școlile laice, mai ales cele de factură filosofică antică”, autorul subliniază că în timp se poate vorbi de o evoluție a învățământului teologic „care ține pasul din punct de vedere metodologic în paralel cu învățământul laic, mai ales cu disciplinele umansite, dar și cu științele exacte și cu cuceririle acestora”. În contextul contemporan, susține același autor, se poate vorbi de o „complementaritate între învățământul teologic și cel laic, fapt concretizat în coexistența acestora în același spațiu universitar recunoscut”. Abordând „coordonatele prezentului și perspectivele viitorului”, părintele profesor afirmă că „misiunea facultăților de teologie astăzi trebuie să aibă în vedere două coordonate esențiale: preocuparea pentru a fi adecvată contextului actual și fidelitatea față de izvoarele Revelației, exprimate prin Sf. Scriptură și Sf. Tradiție”. În ultimul punct al referatului, părintele profesor subliniază „rolul unificator al misiunii Facultăților de Teologie Ortodoxă”, afirmând că „activitatea facultăților de teologie are misiunea de a solidariza nu numai societatea în ansamblul ei pe tărâmul valorilor spirituale, ci și de a aduce la masa de dialog pe reprezentanții tuturor domeniilor disciplinare academice, în contextul aceleiași credințe propovăduite în numele lui Hristos”. De asemenea, precizează autorul, facultățile de teologie „au misiunea de a solidariza și mediul restrâns în care își desfășoară activitatea, respectiv mediul studentesc și cel al teologilor, dar și în general pe cel al clericilor, așa cum Biserica are o dimensiune unificatoare, menită să pună în comuniune personală pe toți membrii ei”. Având în vedere procesul secularizării, „care ridică o serie de probleme specifice și care necesită o mare atenție din partea Bisericii”, autorul aduce în atenție, ca remedii, propunerile sau soluțiile Părintelui Patriarh Daniel, enumerate în textul de față.

Un alt oaspete se seamă al facultății, participant la Simpozion, a fost profesorul grec Chrysostomos A. Stamoulis, profesor de Teologie Dogmatică la Facultatea de Teologie din cadrul Universității „Aristotel” din Tesalonic (Grecia). Domnia sa a susținut conferința *The Contribution of Academic Theology to the Mission of the Church*. Făcând o incursiune în istoria Universității „Aristotel” din Tesalonic (înființată în anul 1925), precum și a Facultății de Teologie din cadrul acesteia (cea din urmă devenind facultate

a Universității în anul 1941), autorul subliniază rolul teologiei academice: „anume, redobândirea adevărului numelor, prin cunoaștere, cercetare și metodă”. În continuarea referatului, oaspetele grec a accentuat că „poate, deci, responsabilitatea teologiei contemporane să fie tocmai aceasta: să recreeze nădejdea, dorința vieții, dar nu a vieții de după moarte, ci a vieții mai înainte de moarte, care este marcator al unei alte vieți. O viață a revoluției, care va îndepărta dintr-odată aranjarea și închiderea în lumea cea falsă, care s-a creat în jurul nostru și în interiorul nostru. O erupție de *împreună-atragere* a unui minut de tăcere pentru lumea care suferă, care se taie în bucăți, care este înjosită de către conducători și de cei lipsiți de talent. O durere pentru viața de zi cu zi. Un refuz al pactului. Un răspuns afirmativ la o laicitate pierdută, care preferă în locul tradiției, libertatea „de gherilă”, „inutilă”, din disciplina „ipocrită”. În cursul referatului său, profesorul Stamoulis face și îndemnul: „să nu ne lăsăm înșelați de pericolul răspunderii la afirmații, pericol care vede pretutindeni și întotdeauna prăbușirea tradiției și invazia inovațiilor străine în trupul familial. „Tradiția ta”, spune Tsarouhis, „îți va da puterea să lupți din nou [pentru] tradiția ta”.

Părintele Profesor Daniel Benga de la Facultatea de Teologie a Universității din București a susținut conferința intitulată *Teologia academică română contemporană. Câteva reflecții autocritice și gânduri pentru o teologie misionară*. În introducere, autorul anunță că „analiza teologiei academice ortodoxe românești contemporane” o face „din perspectiva paharului pe jumătate gol” cu motivația: „din râvna și chemarea de a încerca să-l umplem”. Mai departe arată că nu doar Mântuitorul, ci și marii Părinți ai Bisericii au fost critici, dând exemplul textul din Matei 23, 1-39 sau pe Sfinții Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur sau, mai nou, pe părintele Dumitru Stăniloae. Referindu-se la „câteva evaluări critice”, părintele profesor îl citează pe Mihail Neamțu (fost student al Facultății de Teologie din București între anii 1994-1998) sau pe Andre Scrima, după cum face uz de experiența preacucerniciei sale în calitate de evaluator ARACIS (între anii 2010-2015). Într-un alt loc, referindu-se la teologia ortodoxă afirmă că „aceasta susține cu insistență originea sa apostolică, dar este departe de modelul misionar al Sfinților Apostoli”. Și atunci își pune câteva întrebări, îndreptățite și necesare de altfel: „Cine a anulat acest model misionar? De ce nu mai reprezintă Sfinții Apostoli modele pentru noi cei de astăzi?” Mai departe, autorul încearcă să ofere câteva răspunsuri care vizează pregătirea misionară a absolvenților de teologie didactică (pregătirea să fie adaptată realităților din școala de azi, organizarea de întâlniri ale profesorilor de religie cu profesorii universitari – responsabili de formarea acestora – și

cu profesorii metodiști ș.a.) și de teologie pastorală (discipline de predat „mai duhovnicește, mai legat de viața Bisericii, mai articulat la viața lumii de azi”, teologia trebuind să devină „o teologie a vieții Bisericii, care să reflecteze și să aprofundeze marile teme ale umanității: viața, moartea, suferința, iubirea, timpul, spațiul etc.”), precum și „posibile itinerare misionare în predarea teologiei istorice”, ca cel care este profesor de Istoria bisericească universală, afirmând că „dintr-o astfel de istorie se poate învăța mult mai mult din punct de vedere duhovnicesc decât dintr-o istorie politico-religioasă, accentuată adesea în manualele teologice”.

Părintele François Bousquet, profesor la Facultatea de Teologie Catolică din Paris, a susținut referatul cu titlul *Le role de la theologie dans la mission de l'Eglise*. În referatul său, autorul a insistat pe trei aspecte: ce este sau ce face teologia, nu doar ca rezultat, ci și ca formă de manifestare a credinței, precum și despre credință ca reflecție. Apoi s-a referit la raportul dintre teologie și cultură, afirmând că „raportul la cultură face parte din actul teologic”, dezvoltând sau demonstrând modul sau înțelesul în care cultura poate fi act teologic. În demersul său științific, profesorul Bousquet a pus accent principal pe importanța raportului pozitiv și critic dintre teologie și cultura contemporană. Concluzia, intitulată „o teologie în serviciul misiunii, al transmiterii credinței” este, de asemenea, interesantă din punct de vedere al conținutului. La acest ultim aspect, autorul într-o idee extrem de sintetică afirmă că „raportul dintre teologie și cultura contemporană trebuie să fie conform cu întruparea și cu învierea”, după care explică, într-un mod argumentat, care este legătura cu cele două momente de referință din viața Mântuitorului Iisus Hristos.

Referatul părintelui Valer Bel, profesor la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității Bolyai-Babeș din Cluj, a tratat *Vocația misionară și doxologică a teologiei academice*. În debutul conferinței, autorul precizează că „adevărata teologie se poate face numai pe baza revelației supranaturale care a culminat în Iisus Hristos..., El fiind culmea și desăvârșirea sau plinirea Revelației dumnezeiești”. După ce face o sumară incursiune în „istoria teologiei”, autorul afirmă că „învățătura teologică se situează între harismă, cunoașterea contemplativă și cunoaștere existențială și știință și gândire rațională”, în timp ce „teologia presupune rugăciune, contemplație, asceză, studiu intens, experiență liturgică, cunoașterea omului și a lumii” (aici autorul îi citează pe Evagrie Ponticul și pe Sf. Ioan Gură de Aur). După ce afirmă că „teologia este o componentă a slujirii învățătoarești a Bisericii” (cf. Matei 28,19), părintele Bel îl citează pe părintele profesor Dumitru Stăniloae care a tratat despre responsabilitatea

teologiei pentru viața bisericească, care a zis că „teologia este îndreptățită numai în măsura în care este o teologie autentică și vie”. De aici una dintre afirmațiile sale: „teologia trebuie să fie ca Biserica: apostolică (adică misiionară), contemporană cu fiecare epocă și profetic-eschatologică”. În finalul referatului, autorul concluzionează: „teologia academică este chemată să exprime modul evlavios și doxologic al Bisericii, iar metodele critice pot fi utilizate în măsura în care nu anulează esența doxologică a teologisirii”.

Un alt reprezentat al aceleiași facultăți clujene, părintele lector Cristian Sonea a susținut referatul *Misiunea creștină într-un context eclesial și global în continuă schimbare. Rolul teologiei ortodoxe academice*. Părintele Sonea pornește în referatul său de la afirmația lui Patrick Johnstone, potrivit căruia „Biserica Ortodoxă: un trecut glorios, însă un viitor incert”. De aici, autorul se referă, mai întâi, la „o nouă configurație geografică”, utilizând date statistice comparative, din anii 1910 și 2010. Conform acestor date, dacă în anul 1910 în Europa erau 66,3% creștini, o sută de ani mai târziu, în 2010, în Europa erau doar 23,9% creștini. Dacă evoluția creștinismului va merge în acest ritm, într-un viitor nu prea îndepărtat în Europa va fi, ceea ce autorul numește, „un nou tip de spiritualitate”, numărul creștinilor scăzând dramatic (din diferite cauze), dintre creștini penticostalii înregistrând o creștere „cu de patru ori mai mult decât rata de creștere a creștinismului în ansamblu”. Statistic vorbind, potrivit autorului, dacă în 1950, doar 5% dintre creștini erau penticostali, azi, 1 din 4 creștini din lume este penticostal. Prin urmare, „spiritualitatea creștină neortodoxă se dezvoltă într-o nouă matrice teologică....”, iar aceasta face ca Bisericile tradiționale să se confrunte cu „un nou tip de discurs”, la care „teologia academică va trebui să aibă propria contribuție”. Plecând de la premisele de mai sus, se impune, în viziunea autorului și „un nou tip de pastorație”, respectiv „pastorația migranților și a convertiților”. În acest nou context, autorul pune problema „rolului teologiei ortodoxe”. Și aceasta este dezvoltată, având în vedere mai multe aspecte: misiunea internă (integrală, Biserica ocupându-se de cei botezați, organizând viața internă liturgică și socială a comunității creștine) și misiunea învățământului teologic academic (analizat sub un întreg aspect: caracterul învățământului teologic, viziunea educațională a formării teologice și misiunea teologului).

Domnul Ion M. Croitoru, titularul disciplinei Patrologie a Facultății din Târgoviște, și traducătorul de înaltă competență al părintelui Gheorghe Metallinos, a susținut referatul *Teologia academică și teologia empirică în Biserica Ortodoxă. Congruențe și diferențe*. În viziunea sa, „teologia academică dă celor ce o cultivă posibilitatea de a aborda și de a analiza științific, în

felurite moduri și dintr-o anumită perspectivă, fapte și evenimente, atitudini și poziții, curente și mișcări etc., precum și amprente pe care le lasă Sfinții Părinți ai Bisericii asupra acestora, de-a lungul desfășurării sale istorice”. Mergând pe această direcție, autorul subliniază că „lucrarea acestei teologii nu este să înlocuiască teologia empirică sau, cu alte cuvinte, teologia sfânto-patristico-harismatică, ci să cerceteze și să prezinte științific conținutul teologiei și al învățăturii Bisericii, precum și să distingă și să facă cunoscute criteriile adevăratei teologii”. Din acest punct de vedere, „cercetarea științifico-academică a teologiei ortodoxe reprezintă o *introducere* în teologia cea adevărată a Bisericii și nu o *premisă a teologhisirii bisericești, adică originare, ca dezoăluire, cu alte cuvinte, a cunoașterii dumnezeiești*, iar metodele teologiei academice științifice, ca parametrii necesari în procesul de cercetare, sunt diferite de metodele teologiei empirice”. Iar în ceea ce-l privește pe teolog sau profesorul de teologie, dacă „nu are viața sfânt-duhovnicească, care reprezintă *premise fundamentale a faptului de a teologhisi în mod ortodox și fără greșală*, este dator să aibă *smerita trăire și cugetare* și să aplice metoda bisericească, care este *consemnată în cunoscuta formulă sfânt-patristică: fiind următorii Sfinților Părinți*”. În elaborarea referatului său, domnul profesor a apelat la Sfinții Părinți ca Sf. Grigore Teologul, Sf. Maxim Mărturisitorul, Sf. Simeon Noul Teolog, Sf. Grigore Palama ș.a. sau teologi mai noi ca părintele Dumitru Stăniloae. Cu privire la această problemă, părintele Stăniloae zice „doar în măsura în care teologul trăiește în chip autentic și plenar viața liturgică a Bisericii, teologia lui e vie”, atrăgând atenția că atunci „când experiența nu e a lui proprie, ci a altuia, teologul care face reflexiunea asupra ei, face o teologie moartă”.

Facultatea de Teologie din Oradea a fost reprezentată la simpozion de părintele asistent Florin Toader Tomoioagă. În referatul său, intitulat *The Academic Theology-Expression of the Missionary Ethos of the Church. The Renewal of the Contemporary Orthodox Theology*, autorul descrie principalele tendințe ale Teologiei Ortodoxe academice din secolul al XX-lea și avansează o serie de propuneri pentru înnoirea teologiei ortodoxe contemporane, pentru transformarea sa într-o teologie vie. De asemenea, discută modurile de reflectare ale premiselor teologice în lucrarea pastorală a Bisericii, propunând două modele ale acestei lucrări: unul orientat spre credincioși, laici, ilustrând Tradiția, rezultatul unei deschideri, iertări și iubiri necondiționate, celălalt îndreptat spre clerici, un model „practic”, mai legalist, fără o teologie foarte dezvoltată.

Domnul Constantin Iulian Damian, titular al facultății noastre, a prezentat un referat intitulat *Disciplina Istoria și filosofia religiilor în contextul*

învățământului teologic contemporan. După introducerea în care prezintă istoricul acestei discipline în studiul facultăților de teologie, autorul precizează că „trei sunt argumentele teologice care susțin aplecarea Bisericii și a teologului spre studierea, cunoașterea și înțelegerea religiilor necreștine: *argumentul adamic, argumentul avraamic și argumentul hristologic*, pe care autorul le și argumentează. O altă idee pe care autorul o formulează și o dezvoltă este aceea că „Istoria religiilor îi ajută atât pe teologi, cât și pe credincioși să își cunoască mai bine propria religie”, autorul citându-l în acest context pe marele profesor și apoi mitropolit Ioan-Irineu Mihălcescu. În comparație cu alte religii, mai vechi și mai noi, afirmă autorul, ajungem la concluzia că „religia creștină este singura religie care și-a asumat vocația universalist prin extinderea misiunii în întreaga lume”, ceea ce îi pune pe creștini față în față cu religiile necreștine (autorul îl citează aici pe Jean Reville). Un alt factor, în viziunea autorului, care-i pune în contact pe creștini cu necreștinii îl reprezintă fenomenul migrației, și-l citează pe Ernst Benz. De aceea, susține autorul că pentru a avea o atitudine corectă față de religiile necreștine, „teologul trebuie să se raporteze la o teologie a religiilor”. Spre finalul referatului său autorul precizează și faptul că studiind Istoria religiilor, teologul își va îmbogăți cunoștințele generale și-și va lărgi cultura.

Din partea Facultății de Teologie din Sibiu a participat la simpozionul nostru părintele profesor Nicolae Chifăr. Referatul sfinției sale a adus în atenție chipul și mai ales lucrarea unuia dintre cei mai mari mitropoliți ai Ardealului și ai țării, Nicolae Bălan. Intitulat *Mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului – model de ierarh promotor al învățământului teologic academic în slujirea Bisericii*, referatul prin autorul ei își propune să evidențieze lucrarea culturală, academică, teologică a marelui ierarh pusă în slujba Bisericii și a neamului. Astfel, autorul arată că în anul 1921 mitropolitul a propus și s-a aprobat ridicarea cursurilor Institutului teologic la durata de 4 ani, de la trei ani cum fusese până atunci. Apoi, a trimis la studii pe cei mai destoinici tineri pentru a deveni profesori (Nicolae Colan, Dumitru Stăniloae, Nicolae Neaga, Nicolae Popovici, Grigore Marcu, Spiridon Căndea, Liviu Stan, Teodor Bodogae, Nicolae Mladin ș.a.), ierarhi, consilieri și monahi (Arsenie Boca, Serafim Popescu). De asemenea, a pus bazele editurii și tipografiei Arhidiecezane, unde au apărut cărți de mare valoare (teze de doctorat și nu numai), după cum a sporit considerabil și numărul cărților bibliotecii Mitropoliei ș.a.

Mitropolitul Veniamin Costachi și profesorii vremii sale s-a intitulat referatul părintelui profesor Daniel Danielescu, titular al facultății noastre. După fireasca introducere, părintele profesor dezvoltă ideea-strategie a

mitropolitului Veniamin referitoare la învățământ: „viziune unitară asupra învățământului în timpul unor regimuri politice diverse”. Aceasta nu doar din poziția sa de mitropolit al Moldovei, cât și în calitatea de președinte al *Eforiei învățăturilor publice*. Cea dintâi realizare a sa în domeniul învățământului a fost „introducerea limbii naționale la toate nivelele și formele de învățământ, precum și mai buna organizare a acestuia, în concordanță cu cerințele dezvoltării moderne a Țării”. După ce enumeră școlile înființate de către mitropolitul Veniamin, autorul prezintă, în partea a doua a referatului „colaboratori, ucenici și bursieri ai mitropolitului Veniamin; profesori și ostenitori ai Școlilor ieșene” (Lazăr-Leon Asachi, Gheorghe Asachi, Gheroghe Săulescu, mulți profesori ardeleni etc.).

Secțiunea a III-a a volumului de față, intitulată Misiunea Bisericii în contemporanitate, conține treisprezece referate. Cel, cu titlul, *Cunoașterea teologică în practica misiunii bisericești*, este semnat de PS Emilian Lovișteanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului. Elaborat în trei puncte, autorul tratează, mai întâi, *cunoașterea teologică prin revelație*, prezentând atât texte din Sf. Scriptură (Facerea, Ieșirea, III Regi, Evangheliile după Ioan și Marcu, Fapte ș.a), cât și din Părinții Bisericii (Sf. Isaac Sirul) sau teologi mai noi (Paul Evdokimov sau Dumitru Stăniloae). În al doilea punct, autorul se referă la *cunoașterea lui Dumnezeu prin școala teologică*, aici autorul făcând o incursiune în Istoria Bisericii noastre, menționând școlile teologice care au ființat în cuprinsul Țărilor Române în decursul vremii. Ultimul punct este dedicat *misiunii bisericești a clerului în parohii*, din parohie „plecând marii păstori și duhovnici ai țării, preoți sau monahi”. Autorul mai departe enumeră câteva dintre numele mai cunoscute de preoți de parohie sau de mănăstire care s-au remarcat și au suferit în perioada comunistă. Studiul Preasfințitului Emilian se încheie cu importante considerații asupra misiunii preotului în general, citându-l, între alții, la loc de cinste pe părintele Dumitru Stăniloae.

Conferința domnului Pablo Argarate, profesor la Facultatea de Teologie Catolică din Graz (Austria) un mai vechi și constant prieten al facultății noastre, s-a intitulat *The Church as Field Hospital*. Autorul, în contextul scandalurilor mediatice tot mai numeroase legate de Biserica Romano-Catolică, evocă momentul alegerii Papei Francisc și parcursul său spiritual și sacerdotal, de la hirotonia lui Jorge Bergoglio, un modest preot argentinian până la statutul de papă, precum și o serie de schimbări pe care acesta le-a declanșat. Una dintre cele mai puternice imagini ale Bisericii Catolice promovate de noul papă este aceea de spital de campanie, de aici și titlul conferinței de față.

Părintele Viorel Sava, profesor de Liturgică în cadrul facultății noastre, a semnat referatul *Parohia – factor și model de unitate într-o lume divizată*. Structurat în patru puncte, cu mai multe subpuncte, părintele profesor subliniază importanța specială a parohiei atât în viața comunității, cât și a Bisericii. Mai întâi, cum este și firesc, autorul definește parohia din punctul de vedere al *Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, după care face etimologia termenului și oarecum evoluția ei în istoria Bisericii. Într-un alt punct face „o încercare de diagnoză a parohiei contemporane”, în care vorbește de cele trei tipuri de parohii, citându-l în mod special pe părintele Ion Bria, dar și pe Ene Braniște ș.a.. În partea a doua a referatului său, se referă, atât la câteva cauze care au *deturnat* sensul primar al noțiunii de parohie, cât mai ales la „soluțiile și oportunitățile” pe care le consideră potrivite pentru „restaurarea” parohiei.

Facultatea de Teologie din Alba Iulia a fost reprezentată de părintele profesor Mihai Himcinschi, titular al disciplinei Misiologie. În referatul său, *Community, Communion and Communication for Life inside the Parochial Life*, autorul afirmă că noul context european al multiculturalității reprezintă o provocare misionară pentru Biserică, a cărei prezență în spațiul public începe cu deschiderea către dialog în interiorul celei mai mici unități: parohia. Spiritualitatea ortodoxă înțelege parohia drept *topos* sau *tropos* al întâlnirii omului cu Dumnezeu. Ca *spațiu*, parohia cuprinde fața văzută, laică a Împărăției lui Dumnezeu, ca *model* și *direcție*. Parohia are toate mijloacele necesare salvării întregii comunități adunate prin iubirea de Hristos. În epoca apostolică, parohia reprezenta comunitatea eclezială, limitată în jurul unui Apostol sau al unui succesor al acestuia.

Părintele Profesor Gheorghe Petraru, din cadrul facultății noastre, a vorbit participanților despre *Convertirea la Hristos în Biserică Sa și susținerea economico-financiară a parohiei în vederea împlinirii lucrării ei misionare*. După ce mai întâi tratează despre „problema convertirii”, citându-l pe părintele Dumitru Stăniloae, dar și teologi străini (H. Wandenfels și K. Vanhoozer), autorul dezvoltă conceptul de „convertire intelectuală”, aici citându-l pe Sf. Vasile Cel Mare (și studiile sale urmate la Atena) sau pe Sf. Ioan Damaschin (care vorbind despre Dumnezeu Îl prezintă ca fiind simplu, în sens necompus), folosește și teologi din vremea noastră (R. Swinburne, R. Rorty), de „convertire morală” și de „convertire religioasă” (importanța rugăciunii în viziunea părintelui H. Panaghiotis). Ultimul aspect tratează despre „parohie și aspectele ei administrative și financiare”.

Din partea Facultății de Teologie din Târgoviște a participat, ca și în anii precedenți, părintele profesor Marian Vâlcu, decanul facultății. Ca specialist în Teologia liturgică, părintele profesor a prezentat referatul *Repere*

spirituale în societatea contemporană. Conferința preacucerniciei sale tratează două aspecte fundamentale a. „locul și rostul clerului în contextul contemporan. Preotul și parohia” și b. „monahismul ca formă de viață creștină”. Dacă în primul punct autorul face o analiză a parohiilor din ultima vreme (mici centre cosmopolite, în special cele urbane), subliniind că „preotul nu mai este centrul și sufletul parohiei”, în multe dintre parohii frecvența credincioșilor fiind „destul de redusă”, în special din cauză „că nu a fost acordată importanța cuvenită preoției universale”, autorul vede ca soluții „cu necesitate realizarea unui dialog dintre teologie și cultură, dialog profitabil pentru fiecare dintre ele”. În ceea ce privește monahismul, acesta are un rol însemnat, autorul numind mănăstirile „locuri de înprospătare duhovnicească, laboratoare de sfințenie și de pregătire de înviere”.

Părintele Doru Fer, din cadrul Facultății de Teologie din Oradea, a semnat referatul *Ministry an Mission, a Biblical Neo-Testamentary Approach*. În Preliminarii, autorul explică termenii de slujire și misiune și face o trecere în revistă a coordonatelor biblice vechi-testamentare, bazate pe ideea de *unitate, alegere și substituie*. Discutând coordonatele neo-testamentare, autorul analizează sensurile termenului *οἰκονομία* ca plan al lui Dumnezeu, reflectat în fapte istorice, insistând asupra sensului *slujirii* conferit de Hristos. Întruparea lui Hristos (ca *kenosis*) reprezintă concretizarea slujirii Sale. Sunt analizate apoi conceptele de vocație în sensul vechi-testamentar și de misune. Astfel, în sens nou-testamentar, conceptul de misiune se referă la lucrarea de mântuire a Bisericii în lume. Termenul grecesc pentru misiune, *ἀποστολή*, este analizat prin prisma a trei aspecte fundamentale: trimiterea Fiului și a Sfântului Duh de către Tatăl în lume, trimiterea Apostolilor către învățătura lui Iisus Mântuitorul și trimiterea Bisericii care va purta misiunea.

Sfinții Trei Ierarhi – modele duhovnicești pentru școlile de teologie a fost referatul susținut de către părintele Constantin Pătuleanu, profesor la Facultatea de Teologie din București. Autorul tratează subiectul cu titlul de mai sus, luând elemente de educație din concepția celor Trei Sfinți Ierarhi, prezentând „atitudinea lor despre educație”. Se referă, în ordine, la Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigore de Nazianz și „atitudinea lui față de educație și cultură” și la Sf. Ioan Gură de Aur. Își încheie referatul prezentând, ca o concluzie, „mesajul Sfinților Ierarhi pentru tinerii teologi de astăzi”, recomandând lectura operelor lor, a se lăsa inspirați de Duhul lui Dumnezeu, a „descifra tainele cu mintea coborâtă în inima încălzită de Duhul Sfânt”.

Părintele protos. Nathanael Neacșu, din cadrul Centrului eparhial Iași, a semnat referatul intitulat *Teologia în viziunea duhovnicească a arhimandritului*

Sofronie Saharov. Ca specialist în viața și opera părintelui Sofronie Saharov (și-a susținut primul doctorat, sub îndrumarea pâr. Ioan Ică jr. pe acest subiect), autorul dezvoltă în referatul cu titlul de mai sus trei aspecte: „teologia-revelație și relație personală a omului cu Dumnezeu”, „teologia academică sau de școală și rolul ei în Biserică” și „despre viețuirea teologică ca școală a duhului și ca premisă a teologiei adevărate”. Autorul, în referatul său, subliniază faptul că „teologia trebuie să reprezinte un mod de a viețui și o țință pe care trebuie s-o atingem fiecare dintre noi”. Ea trebuie să fie un tot unitar „ce cuprinde în sine în primul rând pe Dumnezeu, apoi oamenii, dar și întreaga lume creată cu tot ce presupune ea”.

Domnul profesor Vasile Timiș, titular în cadrul Facultății de Psihologie și Științele Educației a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca a susținut, în cadrul simpozionului nostru două teme mai largi intitulate *Conținuturi și forme catehetico-didactice specifice Vechiului și Noului Testament*. În referatul său, autorul subliniază că „în viziunea vetero-testamentară, înțelepciunea dobândită și contextualizată în viețuirea cotidiană, conduce la o *modelare a caracterului și personalității*”, citând, ca argumente, mai multe texte din Isaia, Daniel, Înțelepciunea lui Solomon, Înțelepciunea lui Isus, fiul lui Sirah sau din cartea Psalmilor. Citează, de asemenea, din Sf. Vasile cel Mare. Când privește Noul Testament, autorul se referă la misiunea creștină, la lucrarea Sfinților Apostoli și predica acestora, inclusiv la viața primilor creștini reflectată în cărțile nou-testamentare.

Conferențiar Inna Karnaeva (Rusia) a semnat un concis referat intitulat *Metode fundamentale în educația teologico-pedagogică*. În prima parte a referatul său, autorul face o succintă radiografie a societății contemporane, care cunoaște „schimbări complexe de natură politică, economică, socială și culturală, însoțite, pe o parte, de distrugerea valorilor spiritual-morale, iar pe de alta, de lipsa autodeterminării spirituale, morale, culturale și a concepției despre lume a persoanelor din diferite generații” și cel mai acut „în rândul tineretului”. Afirmția este făcută, susține autorul pe baza unor cercetări interculturale efectuate în Rusia, România și Republica Moldova. Plecând de la situația deja descrisă, având în vedere „actualitatea problemei și importanța ei socială, insuficiența ei prelucrare și necesitatea obiectivă”, în partea a doua a referatului, autorul anunță alegerea unui proiect de cercetare tocmai pe această problematică, dând în acest sens și câteva detalii.

Părintele asistent I. Gabriel Nastasă, titular la disciplina Muzică bisericească și ritual din facultatea noastră, a prezentat referatul cu titlul *Dimensiunea misionară a muzicii bisericești reflectată în activitatea unor laici ieșeni contemporani*. Plecând de la valoarea deosebită a muzicii în „misiunea Bisericii”

(citându-i pe părintele Dumitru Stăniloae, Sf. Ioan Gură de Aur și Sfântul Vasile cel Mare sau din Liturghier), autorul prezintă biografia și opera unor „laici ieșeni, iubitori și susținători ai cântării bisericești” (prof. Gabriela-Constanța Ocneanu, director Traian Ocneanu, legat de ei și Centrul de Studii Bizantine din Iași și prof. Visarion Huțu).

Ultima secțiune, a IV-a, *Miscellanea*, conține nouă referate. Ea este deschisă de părintele Constantin Rus, profesor la Facultatea de Teologie din Arad. Referatul semnat de preacucernicia sa, intitulat *Sensul termenului „duhovnicesc” (pneumatikos) în opera Sfântului Ioan Gură de Aur*, tratează două aspecte esențiale. În cel dintâi, „antiteza absolută între universul ordinar și universul spiritual”, autorul se referă la „antitezele puternice pe care Sf. Ioan Gură de Aur le trage între lumea spirituală și lumea de aici” (și dă câteva exemple: trupească, omenească, corporală, sensibilă, legată de necesitățile vieții, terestră, naturală, lumească, stricată, satanică, diabolică). Pe de altă parte, sfera duhovniciească „nu este supusă timpului, ea este eliberată de sub tutela legilor, fie naturale sau introduse prin păcat”. Omul duhovnicesc este inaccesibil atât bolii, cât și sărăciei etc. În cel de-al doilea, „universul duhovnicesc, metamorfoză a universului obișnuit”, autorul afirmă că antiteza dintre cele două lumi este depășită de lucrarea Duhului Sfânt „care investește obiectele și valorile universului obișnuit și le metamorfozează într-un univers duhovnicesc”. În continuare, autorul demonstrează această teză utilizând multe texte și expresii hrisostomice.

Părintele Vasile Nechita, profesor la Facultatea de Teologie din Constanța, a susținut referatul *Viziunea despre slujire a Sf. Ioan Hrisostom în scrierile despre preoție ale Sf. Nectarie de Eghina*. Ca cel care a funcționat ca director de seminar și apoi ca mitropolit, Sf. Nectarie a fost preocupat la modul cel mai adânc de slujirea preotului, scriind în acest sens și o lucrare. Vorbind, de pildă, de misiunea pastorală a Bisericii, Sf. Nectarie arăta că educația creștină „trebuie să înceapă de la vârsta prunciei”. Realizând valoarea deosebită a educației religioase, Sf. Nectarie a publicat în anul 1898 „Manualul de Pastorală”, precizând că „păstorul duhovnicesc, atunci când expune învățătura creștină, trebuie să fie delicat, blând, clar, precis și convingător”. Mai departe autorul insistă pe comportamentul (conduita) preotului, viața de rugăciune a acestuia, predica ș.a., toate fundamentate de către Sf. Nectarie pe operele Sf. Ioan Gură de Aur.

Părintele Victor Yudin (din Belgia) a susținut referatul cu titlul *Augustin's Resurrection polemics in 240-242 Easter Sermons*. În predicile sale (240-242), Augustin nu se referă la bucuria Paștelui, a Învierii, ci mai degrabă la polemica neoplatonismului ce contesta dogma creștină a învierii trupului. În aceste predici Augustin răspunde lui Porfirie care refuza credința în

înviere. În referatul de față, autorul reconstruiește obiecțiile academice augustinienne, ca și motivele polemicii sale.

Părintele Cătălin Vatamanu, titularul disciplinei Vechiul Testament din cadrul facultății noastre, a prezentat referatul *Priorități vechi în contexte noi. Viitorul trecutului biblic și perspectiva lui Agheu asupra înnoirii*. Elaborat în trei puncte, autorul se referă, după fireasca introducere, la ceea ce a enunțat în prima parte a titlului: „priorități vechi în contexte noi”. Autorul își propune, plecând de la două afirmații contradictorii („Teologia este știința științelor” și „Teologia nu este știință”) să răspundă la două întrebări: dacă Teologia poate fi numită știință și „poate însemna această suveranitate a Teologiei o totală independență a ei față de celelalte științe”. În încercarea de răspuns autorul îi citează pe Toma d’Aquino, Hegel, K. Barth, Hendrik Stoker, Petre Țuțea. Spre finalul expunerii acestui prim subiect, autorul afirmă: „cheia concilierii celor două perspective este Însuși Dumnezeu, Care Se smerește pe Sine, descoperindu-Se ca Logos și Dumnezeu coborât în umanitate”. Tratează, de asemenea, și aspectul menționat în titlu „are trecutul biblic viitor?” Aici autorul vine cu o analiză privind cercetările realizate în plan internațional, menționând patru premise. În final, autorul exemplifică cu lucrarea profetului Agheu, concluzionând că plecând de la trecut, venind din istorie, se poate, și trebuie, să se producă o înnoire.

Părintele Cristian Barnea, asistent asociat al facultății noastre, a semnat referatul *Știința vindecării trupului în experiența îndumnezeirii*. În cele cinci puncte ale referatului, autorul se referă la diferitele ipostaze ale trupului, începând cu cel pnevmatizat (și aici îi citează pe Sf. Simeon Noul Teolog, Sf. Grigore Palama, părintele Dumitru Stăniloae, Ion Bria, Ioan Zizioulas, Hierotheos Vlachos ș.a.) care implică sau include cele două aspecte ale vieții duhovnicești (cunoașterea și unirea cu Dumnezeu) și continuând cu „trupul omului în extaz”. Aici autorul subliniază că experiențele mistice pot fi împărțite în două categorii (intelectuale și psihofiziologice). A treia ipostază o reprezintă trupurile sfinților neputrezite (moaștele), a patra „trupul omului înviat” (enumeră însușirile trupurilor de după înviere, conform I Cor. 15, 42-44). În sfârșit, cea mai deplină ipostază a trupului o reprezintă „trupul strălucitor al omului zilei a opta”.

Părintele asistent Cosmin Santi a semnat textul *Problema parusiei în teologia iconografică ortodoxă*. Făcând o incursiune în Sfânta Scriptură a Vechiului (unde „se vorbește foarte puțin despre acest eveniment”) și Noului Testament (Matei 24, Marcu 21, Luca 21) pe această temă, autorul dezvoltă subiectul utilizând, pe lângă textul biblic (nou-testamentar), și textele

liturgice din Triod, Penticostar, Mineiul pe ianuarie, Acastierul, cărora li se adugă câteva lucrări din literatura teologică mai recentă (pr. Petre Chiricuță, pr. prof. Dumitru Popescu, diac. prof. Petre David ș.a.).

Părintele Roger Coresciuc, asistent în cadrul facultății noastre, a semnat referatul *Triadele Sfântului Grigore Palama: repere pentru cateheza contemporană*. În șase puncte, autorul tratează „evoluția surselor” catehezei, începând cu filosofia profană, ale cărei rațiuni sunt, din punctul său de vedere, „false paradigme”. O piedică în calea „înțelegerii curate a rațiunilor creației prezente în suflet” o reprezintă păcatul, definit de autor ca „barieră”, în timp ce „șansa” în acest sens o reprezintă „pustia”, în sensul de loc de curățire, de purificare lăuntrică. În viziunea Sf. Grigore Palama, „orice demers catehetic nu poate face abstracție de mesajul Evangheliei”, susține autorul. În referatul său, autorul mai vorbește, în perspectiva demersului catehetic, despre o „cultură a duhului și a muceniei – paradigma adevăratei propovăduiri” și despre „lumina lui Hristos ca singura lumină a cunoașterii adevărate”.

Doamna Marina Vraciu, cadru didactic la Facultatea de Filologie a Universității „Al. I. Cuza”, a semnat referatul cu titlul *Ierarh, profesor și cetățean: mitropolitul Filaret Drozdov (1783-1867)*, referatul domniei sale constituind penultimul material al volumului. Cel căruia autoarea îi dedică studiul de față a fost rector al Academiei Teologie din Sankt Petersburg. În această calitate a întreprins o reformă în învățământul teologic, concretizată în elaborarea de programe și manuale „menite să asigure calitatea de *eruditio* studenților, chemați să-și însușească specificul disciplinelor predate”. Studiul de față, reprezintă sintetic, susține autoarea „contribuția remarcabilului om de cultură, admirat de clasicii ruși, precum și principiile aplicate de Filaret în sfera traducerii Bibliei în limba rusă”.

Ultima contribuție a volumului îl constituie studiul cu titlul *Tradiția în actualitate, arc stilistic al Bisericii Ortodoxe (II). Iconografii cu Sfinți Ierarhi – mesaj de continuitate canonică și creativă*, semnat de trei dintre cadrele didactice ale facultății noastre, specializarea Artă Sacră, respectiv Georgeta Merișor Dominte, Stelian Onica și Bogdan Cojocă. Având în vedere pregătirea autorilor și specificul specializării în care activează, este de la sine înțeles că materialul celor trei conține atât o parte teoretică, cu text, cât și una practică, cu imagini. În prima parte, autorii menționează că în pofida „inovărilor și noutăților pe care fiecare generație le poate adăuga la modul creativ”, acestea vin pe fondul sau „pe structura unor modele tradiționale”, cele din urmă rămânând sau devenind reper sau „fază determinativă pentru ulterioare realizări”. Mai departe, referindu-se la misiunea Bisericii, semnatarii precizează că aceasta se poate realiza pe

diferite căi, „imaginea care exprimă credința ortodoxă poate fi o modalitate misionară cu mare putere de convingere”. În acest sens, autorii încearcă să răspundă la întrebarea „ce rol are tradiția și Arta Sacră în actualitate”, folosindu-se de reprezentările iconografice al Sfinților Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare și Grigore Teologul, aflate la bisericile Mănăstirii Bălinești, Mănăstirii Sfinții Trei Ierarhi din Iași, dar și „iconografii de studenți și abslovenți de licență și master la Arta Sacră – Patrimoniul cultural de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Iași”.

Având în vedere că la lucrările simpozionului organizat de facultatea noastră au participat și oaspeți din afara țării, am considerat că este benefic publicarea referatelor lor în limbile în care le-au susținut. Pe lângă contribuțiile oaspeților, mai sunt publicate și alte câteva referate în limba engleză pentru ca aspecte sau contribuții din teologia ortodoxă românească actuală să fie cunoscute și în afara țării și astfel folosul lucrărilor simpozionului organizat la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Iași să fie, pe cât posibil, mai mare.

Ne dorim, de asemenea, cum afirmam și în partea de început a cuvântului introductiv de față, ca lucrările simpozionului nostru *să fie o provocare atât pentru cadrele didactice ale facultății, ca temă de cercetare și pe viitor, cât și pentru studenții facultății, ca temă de reflecție, ca frământare sau preocupare din partea noastră pentru ca lucrarea din facultate să fie una, cât se poate de mult, comună, profesori și studenți, și de a face din activitatea didactică, din gândirea teologică și din slujirea practică o lucrare vie și lucrătoare.*

Apariția volumului de față, pe lângă bucuria unei lucrări duse la bun sfârșit (nădăduim), dar care se dorește să fie și un nou început, *în sensul înnoirii învățământului teologic*, ne oferă plăcutul prilej de a exprima aleasă grațitudine față de cei care, în diferite moduri, au contribuit la organizarea și desfășurarea simpozionului, precum și la publicarea volumului de față. Mulțumim, cu aleasă recunoștință, mai întâi, Înaltpreasfințitului Părinte Teofan, Arhiepiscopul Iașilor și Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, pentru sprijinul acordat organizării și desfășurării simpozionului, pentru cuvântul rostit în deschiderea lucrărilor lui, precum și pentru binecuvântarea publicării acestui volum. Respectuoase mulțumiri aducem și ostenitorilor editurii „Doxologia” a Centrului eparhial Iași pentru publicarea lucrărilor simpozionului.

Mulțumind tuturor susținătorilor, participanților și ostenitorilor, dorim, cu ajutorul lui Dumnezeu, ca volumul de față să fie un nou impuls întru înnoirea comunității Facultății noastre de teologie spre înnoirea Bisericii, pe care aceasta o slujește, și spre mântuire.